

Informace pro rodiče:

Kritéria pro přijetí do mateřské školky se mají týkat dětí, nikoli posuzovat jejich rodiče

16. února 2011

Na základě individuálních stížností rodičů odmítnutých dětí a prostudování kritérií více než 50 různých mateřských škol v celé ČR se ochránce rozhodl analyzovat nejobvyklejší kritéria. Některá z nich lze používat naprosto legitimně, jiná je třeba zvažovat spolu s dalšími okolnostmi a některá podle ochránce zavádějí nepřipustné rozlišování.

Přijímání dětí do mateřských školek je ovlivněno některými problematickými, či rozporuplnými okolnostmi:

1. Od 90. let je počet míst ve školkách nižší než množství přihlašovaných dětí. Logicky tak narůstá počet zamítnutých žádostí.

2. O tom, zda bude dítě přijato či nepřijato k předškolnímu vzdělávání rozhoduje podle školského zákona výlučně ředitel mateřské školy. Jedná se o správní řízení a ředitel, jako správní orgán, musí respektovat správní řád – tj. musí jednat nezávisle, nestranně, vydat písemné rozhodnutí s řádným odůvodněním a poučením o možném odvolání proti němu. Školský zákon vylučuje možnost, aby do rozhodování ředitele zasahoval nebo ho ovlivňoval zřizovatel školky.

3. Proti principu nezávislého správního rozhodnutí ředitele však stojí fakt, že zřizovatel – nejčastěji obec – školku nejen zřídí (tj. včetně rozhodnutí o její velikosti), ale také ji financuje, kontroluje její hospodaření, vybírá, jmenuje i odvolává ředitele apod. Jen těžko si lze představit, že ten, kdo umožňuje existenci mateřské školy, nebude ovlivňovat i její fungování.

4. Účast na předškolním vzdělávání je právem a zájmem dítěte, nikoli jeho rodičů nebo obce. Na druhou stranu však rozhodnutí obce zřídit a financovat mateřskou školku je zcela jednoznačně motivováno snahou obce poskytnout určitou službu či výhodu svým občanům.

Ochránce si je vědom těchto okolností, a zejména faktu, že z kapacitních důvodů musí být některé děti odmítnuty. Vnímá jako pozitivní, že školky v rámci transparentnosti dopředu zveřejňují kritéria posuzování dětí pro přijetí. Přestože je rozlišování a bodové zvýhodňování některých dětí pro přijetí zcela legální a vzhledem ke kapacitě školek i nezbytné, nesmí být stanovená kritéria v rozporu se zákonem. V případě, že by tomu tak bylo, musí si být ředitelé mateřských škol vědomi možných důsledků, včetně případné soudní dohry. S tímto vědomím by měli k rozhodování ředitele školy přistupovat i zřizovatelé. **Zejména je třeba mít na paměti, že kritéria mají posuzovat děti, nikoli jejich rodiče.**

Nejčastěji používaná kritéria a možná úskalí jejich používání

Na základě individuálních stížností rodičů odmítnutých dětí a prostudování kritérií více než 50 různých mateřských škol v celé ČR se ochránce rozhodl analyzovat nejobvyklejší kritéria.

Některá z nich lze používat naprosto legitimně, jiná je třeba zvažovat spolu s dalšími okolnostmi a některá podle ochránce zavádějí nepřipustné rozlišování. Doporučení, které ochránce k této problematice zpracoval včetně modelového příkladu správného posuzování přihlášeného dítěte, by mělo sloužit zejména ředitelům mateřských škol jako pomůcka pro rozhodování.

Nejčastější kritéria:

1. věk

Upřednostnění starších dětí je obecně legitimní, protože s vzrůstajícím věkem a blížící se povinnou školní docházkou je žádoucí, aby se dítě vzdělávalo s vrstevníky v kolektivu a získalo samostatnost. S výjimkou posledního roku před zahájením povinné školní docházky, kdy je dítě upřednostněno ze zákona, by však zvýhodnění staršího dítěte mělo být používáno pouze v případě rovnosti bodů a s ohledem na další kritéria. Paušální zvýhodnění podle věku by totiž v některých lokalitách vedlo k tomu, že např. tříleté děti by se do mateřské školy vůbec nedostaly. Pak by se jednalo o přímou diskriminaci v přístupu ke vzdělání.

2. zdravotní stav dítěte

Ze zákona vyplývá jako podmínka pro přijetí dítěte do školky pouze povinné očkování. Školkami někdy stanovená kritéria, jako např. „zdravotní způsobilost“ či „doporučení pediatra“ jsou velmi neurčitá a školky by je bez dalšího upřesnění neměly používat. Není například přípustné nepřijmout do školky dítě jako „zdravotně nezpůsobilé“ jen proto, že v době zápisu trpělo běžnou infekční chorobou.

Zdravotní postižení jako paušální důvod k odmítnutí dítěte mateřskou školkou je přímou diskriminací. Zdravotní postižení nesmí být kritériem pro rozhodování o přijetí či nepřijetí dítěte do mateřské školy.

3. vztah rodičů k obci a orgánům veřejné moci

Nejčastěji se jedná o zvýhodňování dětí rodičů zaměstnaných ve veřejném sektoru (přímo na obecním úřadě, ve školství apod.) nebo o užití formulace „umístění dítěte je v zájmu obce“.

Takové kritérium je podle ochránce nevhodné. Účast na předškolním vzdělávání je právem dítěte, nikoli jeho rodiče. Přestože se nejedná o diskriminaci, může takové ustanovení v praxi vést ke klientelismu nebo dokonce ke korupčnímu jednání. Neexistuje žádný logický důvod, proč by měly mít děti zaměstnanců veřejného sektoru silnější právo na přijetí do mateřské školy, než děti ostatních rodičů. Právo dítěte není založeno na zaměstnání jeho rodičů.

4. zaměstnanost rodičů

Toto kritérium je problematické, přestože není diskriminační. Přehlíží totiž vzdělávací funkci mateřské školy a přisuzuje jí primárně funkci hlídací služby poskytované rodičům. Jestliže je školka součástí vzdělávacího procesu, není možné toto kritérium používat

paušálně, ale vždy na základě posouzení individuální potřeby předškolního vzdělávání konkrétního dítěte. Opačný přístup by byl v rozporu s právem na vzdělání garantovaným Listinou základních práv a svobod.

5. trvalý pobyt

Požadavek trvalého pobytu dítěte v obci není diskriminační a může být legitimní. Pokud by však toto kritérium bylo bezpodmínečné, tj. žádné dítě bez trvalého pobytu v obci by nemohlo být za žádných okolností přijato, o legitimitě tohoto kritéria lze pochybovat. Problematictější je však požadavek trvalého pobytu rodičů v obci, protože se netýká dětí, ale rodičů. Ochránce v této souvislosti připomíná, že mateřská škola poskytuje vzdělání dětem, nikoli rodičům. Pokud tedy ředitel školy požaduje jako podmínku přijetí dítěte trvalý pobyt rodičů v obci, mohlo by jít o rozpor s Listinou základních práv a svobod.

V případě dětí cizinců by požadavek trvalého pobytu v obci mohl být diskriminací z důvodu státní příslušnosti. Cizinci mohou získat povolení k trvalému pobytu v České republice, nikoli v konkrétní obci, jako je tomu u občanů ČR podle zákona o evidenci obyvatel. V konkrétní obci jsou cizinci pouze hlášeni jako k místu trvalého pobytu podle zákona o pobytu cizinců. Pokud by tedy podmínkou přijetí dítěte do školky byl trvalý pobyt podle zákona o evidenci obyvatel, byli by paušálně odmítnuti všichni cizinci. Ochránce v této souvislosti připomíná, že úkolem obce, jako zřizovatele školky, je uspokojovat potřeby svých občanů, přičemž občany jsou podle zákona o obcích jak občané ČR s trvalým pobytem v obci, tak cizinci s hlášeným trvalým pobytem v obci.

6. sourozenci dítěte

V případě znevýhodnění dítěte, jehož mladší sourozenec je v péči rodiče na mateřské/rodičovské dovolené se předpokládá, že rodič může pečovat i o dítě ucházející se o místo v mateřské škole. Vzhledem k tomu, že školka není poskytovatel pečovatelské služby, ale vzdělávací zařízení, uplatnění tohoto kritéria znamená znesnadnit nebo znemožnit dítěti přístup ke vzdělání. Neposuzují se přitom potřeby dítěte, ale jeho rodičů a role školky se zužuje na pouhé hlídání. Bodové rozlišování mezi dětmi s rodičem zaměstnaným nebo na mateřské/rodičovské dovolené proto není vhodné.

Zvýhodnění dítěte, jehož sourozenec už do dané školky chodí, je naopak racionální. Podporuje soudržnost sourozenců a ve většině případů bude mít pozitivní vliv na adaptaci dítěte v novém prostředí. Bodové zvýhodnění by však nemělo být ve výrazném nepoměru s ostatními kritérii.

Plné znění Doporučení ochránce včetně podrobného právního rozboru jednotlivých kritérií a modelový příklad vhodných kritérií i s bodovým ohodnocením najdete v části Diskriminace - Doporučení ochránce

<http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2012/kriteria-pro-prijeti-do-materske-skolky-se-maji-tykat-deti-nikoli-posuzovat-jejich-rodic/>